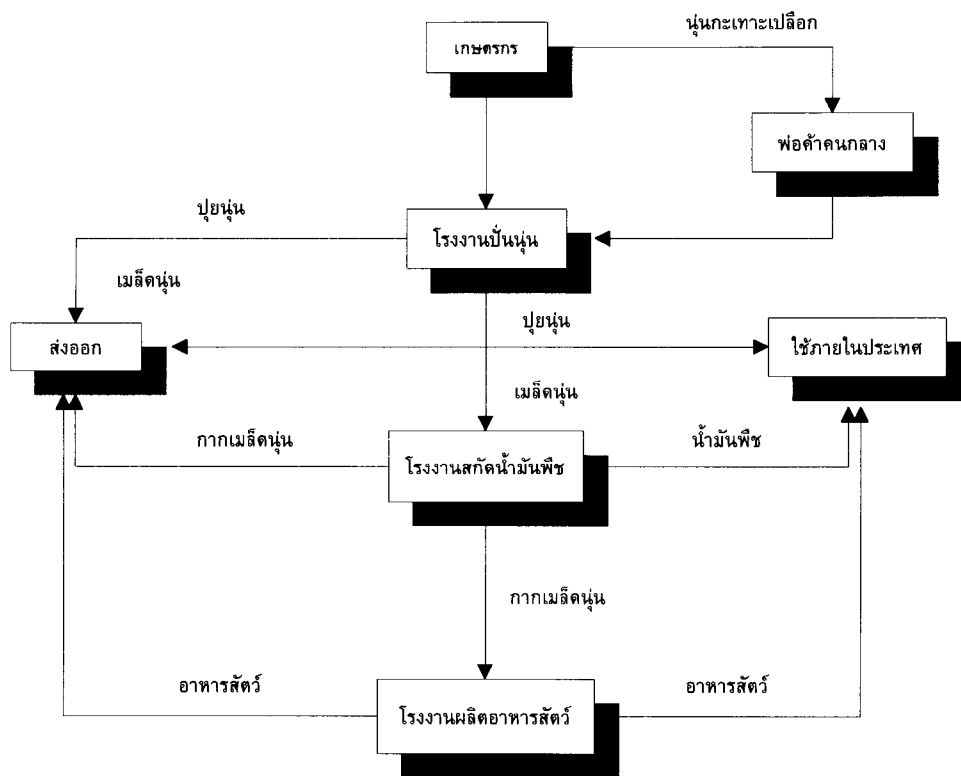

บทที่ 4

วิธีการตลาดและแนวทางการส่งเสริม

4.1 วิธีการตลาด

โดยทั่วไปเมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวฝักนุ่นมาได้แล้ว ก็นำมากะเทาะเปลือกนุ่นออกแล้วรวบรวมเพื่อรอจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคารับซื้อตามภาวะการผลิตและแนวโน้มความต้องการของตลาดเป็นเกณฑ์ เพื่อนำไปขายต่อให้แก่โรงงานปั่นนุ่น บางกรณีเกษตรกรอาจจะดำเนินการขายให้แก่โรงงานปั่นนุ่นโดยตรงเองแต่มีเป็นส่วนน้อย สำหรับโรงงานปั่นนุ่นมีอยู่ในกรุงเทพฯ ราว 15-20 โรง อยู่ในต่างจังหวัดอีกประมาณ 10-15 โรง ก็จะนำนุ่นดิบที่รับซื้อเข้ามาเข้ากระบวนการปั่นด้วยการใช้เครื่องปั่นเพื่อแยก ปุย เมล็ด และไส้นุ่นออกจากกัน จากนั้นจึงนำผลผลิตทั้ง 3 ชนิดออกขายทั้งตลาดในประเทศและนอกประเทศ ส่วนเมล็ดก็นำออกขายให้แก่โรงงานสกัดน้ำมันพืช ไส้นุ่นซึ่งนำไปเพาะเห็ดฟางก็ขายได้กิโลกรัมละ 2-3 บาท กระบวนการตลาดของนุ่นแสดงไว้ในรูปที่ 4.1

รูปที่ 4.1 แสดงกระบวนการตลาดของนุ่น และการนำส่วนต่างๆ ของนุ่นไปใช้ประโยชน์

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าหากเกษตรกรเปลี่ยนแนวทางการตลาดใหม่ โดยมาเป็นผู้กำหนดราคาขายเอง ด้วยการนำเอาเครื่องปั้นนุ่นที่ใช้เครื่องจักรขนาดเล็กมาประยุกต์ใช้งานในครัวเรือนก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการจัดการระบบอุตสาหกรรมการผลิตนุ่นภายในครอบครัวที่ค่อนข้างจะครบวงจร คือ เกษตรกรเป็นผู้ปลูกเองและปั้นนุ่นขายเองแล้วผลผลิตที่เหลือจากการปั้นนุ่น เช่น ใสนุ่น, เมล็ดนุ่น ยังนำมาขายเป็นรายได้เสริมได้อีกทางหนึ่งหรือกล่าวโดยรวมจะพบว่ารายได้ที่เกษตรกรจะได้รับจากการปลูกนุ่นและปั้นนุ่นเองนั้นมีราคาดีกว่าที่เกษตรกรขายผลผลิตออกมาในรูปแบบของนุ่นกะเทาะเปลือก กล่าวคือ ถ้าเกษตรกรในแต่ละครัวเรือนมีพื้นที่ที่ใช้ปลูกนุ่นประมาณ 1 ไร่ แต่ละไร่ปลูกต้นนุ่นขนาดปานกลางประมาณ 25 ต้น ผลผลิตของฝักนุ่นที่ได้ประมาณ 300-500 ฝัก/ต้น หรือโดยเฉลี่ยประมาณ 325 ฝัก/ต้น ดังนั้นบนพื้นที่เพาะปลูก 1 ไร่จะให้ผลผลิตเป็นน้ำหนักรวมของผลนุ่น (ฝักนุ่น) โดยเฉลี่ยประมาณ 362 กิโลกรัมหรือโดยเฉลี่ยประมาณ 14.5 กิโลกรัม/ต้น (อ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานเกษตร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น 2537) จากตารางภาคผนวกที่ ก -2 พบว่าน้ำหนักของฝักนุ่น นุ่นติดเมล็ด และใสนุ่น โดยเฉลี่ยประมาณ 45 , 23 และ 2.6 กรัม/ฝัก ตามลำดับ ถ้าคิดราคาเฉลี่ยของ ปุยนุ่น นุ่นติดเมล็ด เมล็ดนุ่นและใสนุ่นที่ซื้อขายกันจากข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอกุเวียง กุมภาพันธ์ 2537 คือ กิโลกรัมละ 30-40 บาท , 7-8 บาท , 3-4 บาท , 2-3 บาท ตามลำดับ ส่วนฝักนุ่น 100 ฝัก ราคา 15-20 บาท โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะนิยมขายนุ่นในรูปแบบของฝักนุ่น และนุ่นติดเมล็ด ซึ่งจะมีรายได้ประมาณ 1,215-1,620 บาท และ 1,265-1,450 บาทต่อไร่ต่อปีตามลำดับ แต่ถ้าเกษตรกรนำนุ่นที่กะเทาะเปลือกแล้ว มาผ่านเข้าเครื่องปั้นนุ่นที่ใช้เครื่องจักรขนาดเล็กเป็นต้นกำลัง เช่น เครื่องปั้นนุ่นมข. 28 เพื่อใช้แยกผลผลิต ปุย เมล็ด และใสนุ่นออกจากกัน แล้วนำผลผลิตทั้ง 3 มาแยกขายจะได้ราคาต่อไร่ต่อปีดังนี้ ผลผลิตปุยนุ่นต่อต้นจะได้ประมาณ 3.1 กิโลกรัม/ต้น เกษตรกรจะได้รับรายได้ประมาณไร่ละ 2,400- 3,100 บาท/ปี ส่วนเมล็ดมีผลผลิตประมาณ 4.18 กิโลกรัม/ต้น เกษตรกรจะได้รับรายได้เพิ่มขึ้นในส่วนนี้อีกไร่ละประมาณ 315-420 บาท/ปี สำหรับใสนุ่นประมาณ 0.85 กิโลกรัม/ต้น รายได้ในส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 50-70 บาท/ปี หากรวมราคาผลผลิตทั้ง 3 ที่เกษตรกรควรได้รับต่อไร่ต่อปีจะมากกว่าเมื่อเกษตรกรขายนุ่นในรูปแบบของนุ่นกะเทาะเปลือก ถึง 2-3 พันบาทต่อไร่ ต่อปี ดังนั้นถ้าหากเกษตรกรมีการปลูกนุ่นกันในพื้นที่ 5-10 ไร่ ก็คงมีรายได้(จากการที่เดิมขายเฉพาะนุ่นกะเทาะเปลือกเพียงอย่างเดียว) เพิ่มขึ้นถึง 1-3 หมื่นบาทต่อปี ซึ่งนับว่าไม่น้อยเลยทีเดียว

4.2 แนวทางการส่งเสริม

ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 6 (2530-2534) กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดเป้าหมายส่งเสริมการเพาะปลูกนุ่น ภายใต้โครงการกระจายการผลิตในเชิงพาณิชย์ใน 38 จังหวัด โดยเฉพาะ 17 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ คาดว่าในปีสิ้นสุดโครงการคือปี 2534 จะมีผลผลิตประมาณ 55,000 ตัน บนพื้นที่เพาะปลูก 461,000 ไร่ ซึ่งถ้าหากโครงการนี้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีแล้ว ก็นับว่าช่วยลดต้นทุนการผลิตจนสามารถแข่งขันกับวัสดุทดแทนอื่นๆ ได้ดีขึ้น ยังมีการส่งเสริม การบำรุงพันธุ์ มีการดูแลรักษาที่ดีและการส่งเสริมให้ปลูกนุ่นตามริมถนนในหมู่บ้าน ถนนระหว่างหมู่บ้าน บนคันนาดอนหรือตามหัวไร่ปลายนา และริมรั้วรอบบ้านในที่ว่างเปล่า เพิ่มเติมจากการส่งเสริม

ให้ปลูกตามโครงการดังกล่าวแล้ว ก็ยิ่งช่วยเพิ่มปริมาณหนุ่นให้มีมากขึ้นเนื่องจากการปลูกหนุ่นมีข้อดีคือ ค่าลงทุนต่ำมาก ซึ่งต้นทุนการปลูกหนุ่นเฉลี่ยในระหว่างปีที่ 3-15 เป็นจำนวนเงิน 604.18-1,177.83 บาท/ปี/ไร่ เป็นการเสริมรายได้แก่เกษตรกรนอกเหนือจากการทำนาเพราะระยะที่หนุ่นแก่เป็นช่วงปิดเทอมและเกษตรกรก็ว่างจากฤดูปลูกพืชอื่นๆ จึงมีเวลาที่จะเก็บรักษาและผลิตปุ๋ยหนุ่นออกสู่ตลาดภายในประเทศได้อย่างจริงจัง อีกทั้งเป็นการกระจายแรงงานโดยทางอ้อมอีกด้วย พื้นที่เป้าหมายที่มีการรณรงค์ให้มีการปลูกหนุ่นมากที่สุดคือ จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากในช่วงปี 2526 ต้นหนุ่นในจังหวัดขอนแก่นได้ถูกตัดส่งขายโรงงานผลิตเยื่อกระดาษที่อำเภอมีชัยบุรี จังหวัดขอนแก่นเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่นปี 2531 กำหนดให้หนุ่นเป็นพืชเศรษฐกิจที่ต้องส่งเสริมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่จากการสำรวจโครงการส่งเสริมการปลูกหนุ่น ปี พ.ศ. 2533 โดยได้ทำการศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรตำบลในจังหวัดขอนแก่น ในเรื่องการปลูกหนุ่น ของ เกศินี ปายะนันท์ (กย.- ธค. 2538) พบว่าโครงการนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความตื่นตัวที่จะเข้าร่วมกิจกรรมน้อยเกินไป เกษตรกรจึงขาดความสนใจมองไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของหนุ่นตลอดจนการตลาดของหนุ่นดีพอ ซึ่งจากการศึกษาของโครงการดังกล่าวได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกร มองเห็นประโยชน์ของหนุ่นอย่างชัดเจนทั้งทางด้านการเพาะกล้า การบำรุงรักษา การผลิตตลอดจนถึงการตลาด โดยให้มีกิจกรรมสานต่อกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งบ่งชี้ที่ได้รับจัดสรรจากทางรัฐบาลอาจมีไม่เพียงพอที่จะดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง จึงควรประชาสัมพันธ์กระตุ้นให้บริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจด้านหนุ่นเกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมและให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของโครงการ ซึ่งการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนอาจช่วยให้โครงการปลูกหนุ่นบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

4.3 การวิเคราะห์เครื่องปั้นหนุ่น มข.28 ทางด้านเศรษฐศาสตร์

4.3.1 ราคาประเมินของเครื่องปั้นหนุ่น มข. 28

ราคาประเมินค่าวัสดุของเครื่องปั้นหนุ่น มข. 28 ประมาณ	4,000 บาท
ราคาประเมินค่าจ้างในการสร้างประมาณ	2,500 บาท
ราคาประเมินของเครื่องปั้นหนุ่น มข.28 รวมทั้งหมดประมาณ	6,500 บาท

4.3.2 ต้นทุนเสียโอกาส

คือ ต้นทุนที่เสียผลประโยชน์ที่พึงได้ หรือเป็นต้นทุนในลักษณะขาดทุนกำไร อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์เท่ากับ 4.5% (ข้อมูลจากธนาคารไทยพาณิชย์ สาขา ม.ขอนแก่น, มกราคม 2537) ถ้าต้องการถอนเงินฝากจากธนาคารเพื่อมาลงทุนซื้อเครื่องปั้นหนุ่น มข. 28 เป็นเงิน 6,500 บาท ทำให้เสียโอกาสที่จะได้รับดอกเบี้ยจากการฝากเงิน 6,500 บาท จากธนาคาร

$$\begin{aligned}
 \text{ดอกเบี้ยที่จะได้รับจากการฝากเงิน} &= \frac{\text{จำนวนเงินฝาก} * \text{อัตราดอกเบี้ย}}{100\%} \\
 &= \frac{6,500 * 4.5\%}{100\%} \\
 &= 292.50 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

เพราะฉะนั้น ในปีแรกที่ถอนเงิน 6,500 บาท ออกมาจากรธนาคาร เพื่อนำไปซื้อเครื่องปั้นนุ่น มข. 28 จะทำให้เราเสียโอกาสที่จะได้รับดอกเบี้ยเป็นเงิน 292.50 บาท

จากตารางที่ 4.1,4.2 และ 4.3 จะพบว่า หากเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกนุ่นขนาด 5 ไร่ ลงทุนซื้อเครื่องปั้นนุ่น มข.28ในปีแรก เพื่อนำมาใช้ในการแยกเมล็ดนุ่นออกจากนุ่นติดเมล็ด แล้วขายปุยนุ่นและเมล็ดนุ่น จะมีกำไรพอ ๆ กับการขายนุ่นในรูปของผลนุ่น (ฝักนุ่น) และนุ่นติดเมล็ด แต่ในปีที่ 2 และปีต่อ ๆ ไป (จนถึงอายุการใช้งานของเครื่องปั้นนุ่น มข.28) กำไรจากการขายปุยนุ่นและเมล็ดนุ่นจะเป็น 2 เท่าของกำไรจากการขายนุ่นในรูปของผลนุ่นและนุ่นติดเมล็ด และหากเกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกนุ่นมากกว่า 5 ไร่ ก็จะมีผลกำไรจากการขายปุยนุ่นและเมล็ดนุ่นมากกว่าผลกำไรจากการขายนุ่นในรูปอื่น ๆ ในปีแรกของการลงทุน ส่วนในปีที่ 2 และปีต่อ ๆ ไปผลกำไรจะประมาณ 2 เท่าของกำไรจากการขายนุ่นในรูปผลนุ่นและนุ่นติดเมล็ดเช่นเดียวกัน

ดังนั้น การนำเครื่องปั้นนุ่น มข.28 เข้าไปใช้งานในระดับครัวเรือน มิได้ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตจากต้นนุ่นลดลงแต่อย่างใด แต่จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตจากต้นนุ่นเพิ่มขึ้นประมาณ 2,000 - 3,000 ต่อไร่ ต่อปี

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบผลกำไรของการขายนุ่นในรูปแบบต่าง ๆ

ลักษณะของการขายนุ่น	ต้นทุนและรายจ่าย (บาท)	รายได้ (บาท)	กำไร (บาท)
ขายในรูปแบบผลนุ่น (ฝักนุ่น)	-	6,069.75-8,093.00	6,069.75-8,093.00
ขายในรูปแบบนุ่นคัตเมลิค	-	6,325.26-7,228.64	6,325.26-7,228.64
ขายปุยนุ่นและเมลิคนุ่น	ซื้อเครื่องปั่นนุ่น มข.28 เป็นเงิน 6500.00 บาท ต้นทุนเสียโอกาสเป็นเงิน 292.50 บาท ค่าไฟฟ้าเป็นเงิน 26.04 บาท รวมเป็นเงิน 6818.54 บาท	ขายปุยนุ่นได้เงิน 10,875.00 บาท ขายเมลิคนุ่นได้เงิน 2,088.00 บาท รวมเป็นเงิน 12963.00 บาท	6,144.46

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของการขายนุ่นในรูปแบบต่าง ๆ

รายการ	ขายในรูปแบบผลนุ่น (ฝักนุ่น)	ขายในรูปแบบนุ่นคัตเมลิค	ขายปุยนุ่นและเมลิคนุ่น
ความต้องการแรงงาน	ต่ำ	ปานกลาง	มาก
ประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับจากผลนุ่น	ไม่มี	ใช้เปลือกฝักนุ่นเป็นเชื้อเพลิง, ใช้ไส้นุ่นเพาะเลี้ยงเห็ดฟาง	ใช้เปลือกฝักนุ่นเป็นเชื้อเพลิง, ใช้ไส้นุ่นเพาะเลี้ยงเห็ดฟาง
เงินลงทุน	ไม่มี	ไม่มี	มี (6,500 บาท)
กำไรที่ได้ในปีแรก	6,069.75 (15 บาท/100 ฝัก) 6,474.40 (16 บาท/100 ฝัก) 7,283.70 (17 บาท/100 ฝัก) 8,093.00 (20 บาท/100 ฝัก)	6,325.06 (7 บาท/1 กก.) 7,228.64 (8 บาท/1 กก.)	6,144.46 บาท (30 บาท/ปุยนุ่น 1 กก.)
กำไรที่ได้ในปีที่ 2 และปีต่อ ๆ ไป	กำไรเท่าเดิมเหมือนปีแรก	กำไรเท่าเดิมเหมือนปีแรก	ขายปุยนุ่นเป็นเงิน 10,875.00 บาท, ขายเมลิคนุ่นเป็นเงิน 2,088.00 บาท จ่ายค่าไฟฟ้า 26.04 บาท กำไร 12,936.96 บาท

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบของผลกำไรจากการขายนุ่นในรูปแบบต่าง ๆ ตามพื้นที่ในการปลูกลูกนุ่น

พื้นที่ปลูกนุ่น	ผลกำไรในปีแรกที่ลงทุนซื้อเครื่องปั่นนุ่น มข.28		
	ขายในรูปแบบผลนุ่น (15 บาท/100 ฝัก)	ขายในรูปแบบนุ่นคัตเมลิค (7 บาท/กิโลกรัม)	ขายปุยนุ่น (30 บาท/กิโลกรัม) & ขายเมลิคนุ่น (4 บาท/กิโลกรัม)
5 ไร่	6,069.75	3,325.50	6,144.46
10 ไร่	12,139.50	12,650.17	19,081.77
15 ไร่	18,209.25	18,975.25	32,018.91
ผลกำไรในปีที่ 2 และปีต่อ ๆ ไปที่ลงทุนซื้อเครื่องปั่นนุ่น มข.28			
5 ไร่	6,069.75	3,325.50	12,936.96
10 ไร่	12,139.50	12,650.17	25,874.27
15 ไร่	18,209.25	18,975.25	38,811.41

หมายเหตุ : การขายนุ่นและเมลิคนุ่นในปีแรก จะต้องลงทุนเพื่อซื้อเครื่องปั่นนุ่น มข.28 เป็นเงิน 6,792.50 บาท (คิดต้นทุนเสียโอกาสบวกเข้าไปกับค่าเครื่องปั่นนุ่น มข.28 แล้ว และเสียค่าไฟฟ้าสำหรับเดินเครื่องปั่นนุ่นในอัตรา 0.887 บาท/ชั่วโมง ส่วนการขายปุยนุ่นและเมลิคนุ่นในปีที่ 2 และปีต่อ ๆ ไป จะเสียค่าไฟฟ้าในอัตรา 0.887 บาทต่อชั่วโมงเพียงอย่างเดียว)

ตารางที่ 4.1, 4.2, และ 4.3 เป็นการพิจารณาเฉพาะพื้นที่ปลูกลูกนุ่นขนาด 5 ไร่ (ต้นนุ่นจำนวน 25 ต้นต่อไร่) โดยที่แต่ละไร่สามารถให้ผลผลิตเป็นน้ำหนักรวมของผลนุ่นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 362 กิโลกรัม